

Stamfisktillatelser

Bakgrunn

Det systematiske avlsarbeidet for laks og ørret har lagt mye av grunnlaget for suksessen til norsk havbruksnæring. Det har bidratt til hurtigere vekst og bedre kvalitet på fisken. Modelleringer basert på historiske tall viser at genetisk fremgang kan gi et formidabelt bidrag til videre vekst i havbruksnæringen frem mot 2050 (Næve et al.2022). De siste årene har avlsarbeidet i større grad hatt fokus på en mer robust fisk, et eksempel er bidraget i å redusere virussykdommen IPN i næringen. Avl på en mer robust fisk har vært og vil være et viktig bidrag i arbeidet med å bedre fiskevelferden. Befruktet rogn er det første steget i produksjonssyklusen, og hele næringen er derfor avhengig av at vi har en sikker tilgang på en biosikker rogn av høy teknisk og genetisk kvalitet.

Det er i dag tildelt ca. 40 stamfiskkonsesjoner for laks og ørret for avlsarbeid, produksjon av kommersiell lakserogn og sikringsformål. Alle har et krav om å produsere årlig 35 millioner rognkorn, slik at det tilsynelatende er nok kapasitet når det årlig omsettes rundt 500 millioner øyerogn av laks i Norge (ørret ca. 35 mill). Det har imidlertid vært omfattende strukturelle endringer i settefiskfasen gjennom de siste 10 årene som nødvendiggjør også store endringer i stamfiskleddet.

Det har de to siste årene (2020 og 2021) ble det importert ca. 35 millioner rognkorn fra Island årlig for å dekke opp behovet for rognleveranser gjennom sommeren (off-season rogn). I år kommer vi til å importere 65-70 millioner rognkorn. Økningen er i år påvirket av ILA – situasjonen i Norge hvor både Grieg Seafood (AG), Salmar Genetics (Salmar/BGN) og nå sist AquaGen og Lerøy Aakvik fikk påvist ILA. Det har medført at i år har det ikke vært ledige rognkorn på markedet fra tidlig vår og fram til slutten av 2022, og uten import fra Island hadde norsk lakseproduksjon potensielt gått glipp av en betydelig produksjon de neste 1,5 – 2,5 år. Dette strider mot de politiske ambisjonene om vekst i næringa og er et direkte hinder for ambisjonen om eksport av rogn fra Norge.

Sikring av avlsarbeid og rognproduksjon

Det tar tre til fire år å produsere en stamfisk og stamfisknæringa er avhengig av forutsigbarhet for å kunne investere tilstrekkelig i avlsarbeidet. Det er avgjørende med nok og god sikring for å kunne velge ut den stamfisken som til enhver tid fyller de krav kundene har og som har optimal status med tanke på biosikkerhet. Dette gjelder både på settefiskside, fram til slaktestørrelse og den siste tiden fram mot stamfiskstørrelse og mulighet for rognproduksjon. Da kostnadene i sjøproduksjonen har økt betydelig har det blitt vesentlig mye dyrere å produsere en stamfisk. Produksjonen av stamfisk etter slaktestørrelse går med underskudd med hensyn til slakteverdi, og det gjør det mindre attraktivt å produsere stamfisk for sikringsformål. Spesielt fisk som settes av til sikring og ikke går til rognproduksjon medfører et rent tap da den ikke gir inntjening. Det er behovet for å holde sikringsfisk i alle ledd av produksjonen som i første rekke bidrar til at kostandene ved stamfiskproduksjon er store sammenlignet med matfisk og at det vil være nødvendig med tilpassede rammevilkår ved tildeling av stamfiskkonsesjoner, spesielt med tanke på å sikre produksjonen av avlsfisk.

Årstidsuavhengig produksjon

Siden 2015 er leveringsituasjonen dramatisk endret, ved at norske smoltanlegg i dag legger inn rogn jevnt fordelt gjennom året. Rogn levert i perioden 01.06 – 15.11 må i dag produseres av fisk som har gått hele eller store deler av livssyklusen på land (lys- og temperaturstyring). Denne er spesielt denne typen rogn er det manko på i dag, selv når det har vært bygget flere nye landbaserte stamfiskanlegg.

Dagens praktisering av regelverket har vært til hinder i stedet for å stimulere til videre utvikling av hold av stamfisk i lukkede enheter på sjø eller på land. Dette er i stor grad knyttet til kombinasjonen av forskjeller i produksjonskostnadene ved hold i lukkede enheter/landanlegg kontra produksjon i sjø, kravet til å benytte konsesjonsvolum fra sjøtillatelse til lukkede enheter/landanlegg og at produksjonskravet (35 millioner rognkorn) er knyttet til den enkelte stamfisktillatelse for sjødrift. Dette fører samlet til reduserte marginer i etablerte strukturer for rognprodusentene, sammen med store investeringskostnader og økt risiko for tekniske svikt ved etablering av nye driftsformer.

Eksport

Eksport av rogn fra Norge har vist seg å være svært sårbar i forhold til forvaltning av regelverk knyttet til EU sin dyrehelselovgivning, spesielt knyttet til bekjempelsesprogram for infeksjøs lakseanemi. Det er viktig å legge til rette for rognproduksjon som en eksportnæring. Stimulering til videreutvikling av lukkede driftsformer vil være et viktig bidrag for å senke risiko for å bli inkludert i bekjempelsessoner ved mistanke eller påvisning av ILA ved nærliggende anlegg. Dette vil igjen redusere risiko for at eksport av rogn stopper opp, slik det har vært tilfelle siden 2019.

Sjømat Norge sitt innspill til utvalget

- Havbruksnæringen er helt avhengig av en sikker tilgang på befruktet rogn av høy biosikkerhet, og avl har vært og vil være viktig for en videre optimalisering og bærekraftig utvikling av næringen.
- Avlsarbeidet og rognproduksjon er svært ressurskrevende, og stamfisktillatelsene har vært et viktig bidrag til å sikre forutsigbare økonomiske rammer til utviklingen i denne delen av næringen. Dette har gitt Norge et fortinn i produksjonen av laks og ørret. Videreføring av stamfisktillatelsene er viktig for å beholde fortrinnet.
- Produksjon av rogn hele året, behovet for bedre sikring av produksjonen tilsier at det er nødvendig å justere forvaltningen av stamfisktillatelse. Spesielt i forhold til hold av stamfisk på land eller lukkede enheter.
- Stamfisktillatelse i lukkede enheter/på land tildeles etter samme vilkår som for matfisktillatelse på land, dermed vil stamfisk som står i lukket enheter i sjø eller på land være unntatt fra MTB-volumet i stamfisktillatelsene. Kravene til hva som defineres som lukkede enheter bør være de samme når det gjelder vannbehandling og rømmingssikkerhet uansett om fysisk plassering er i sjø eller på land.
- Produksjonskravet til stamfisktillatelsene bør flyttes fra tillatelsesnivå til selskapsnivå.
- Det må legges til rette for å gjøre rognproduksjon til en stabil eksportnæring igjen.